

درس خارج فقه استاد هادی عباسی خراسانی

۹۹/۰۳/۱۲

بسم الله الرحمن الرحيم

« فهرست دروس

حوزه علمیه قم

مسجد اعظم

قم

مدرسه فیضیه

مدرسه خان

مدرسه آیت الله گلپایگانی

سایر مدارس

فقه معاصر

تفسیر

رجال

دروس به زبان عربی

حوزه علمیه نجف

نجف

حرم امیرالمؤمنین (ع)

مساجد

حوزه علمیه مشهد

مدرسه آیت الله خویی

سایر مدارس مشهد

تفسیر و نهج البلاغه

سایر حوزه ها

شهرستانها

کربلا

بیروت

دمشق

داکار (آفریقا-سنگال)

قطیف و احساء

کابل

سایر موضوع ها

کلام و فلسفه

طب در روایات

بزرگان معاصر

تقریر عربی درس ها

راهنمای تقریر نویسی

پخش زنده

ثبت نام

ویرایش اطلاعات

دریافت نرم افزار

زمان درس ها

نحوه گفتگو

تالارها

امکانات جانبی

سوالهای متداول

مشکل نمایش حروف فارسی

موضوع: مسائل مستحدثه/ مسأله کرونا

مقدمه اخلاقی

امیر المؤمنین علیه السلام: **من لم یهدب نفسه لم ینتفع بالعقل؛**
[۱] کسی که تهذیب نفس نداشته باشد و نفسش را تزکیه و
 تربیت نکند و متصف به اوصاف الهی نکند که تخلقوا باخلاق الله
 نمی تواند از علم بهره ببرد. شرط رسیدن به علم تهذیب نفس
 است.

ان شاء الله برنامه عملی خود را با برنامه علمی هماهنگ کنیم.

مرور جلسه گذشته

گفتیم کرونا جزو فقه های مضاف نیست. بلکه مسأله کرونا
 است. مسأله ای رخ داده باید نظر دین را درباره آن بدانیم.
 مطلب مهم دیگر این بود که در مسائل مستحدثه که مسائل
 واقع شده در زمان است، شاید به لحاظ آن زمان محدودیت
 داشته باشد ولی به لحاظ زمان های دیگر چنین نیست.
 ما کتاب های اجتهاد و تقلید، طهارت، حج و مکاسب و بخشی
 از بیع را بحث کردیم.

اهمیت روش شناسی

چون موضوع مسائل مستحدثه است باید اشاره ای کنیم به روش
 و چگونگی استنباط مسائل مستحدثه چه کرونا و چه غیر آن مثلاً

مسائل فضای مجازی.

فقه‌های قدیم روش را مطرح نمی‌کردند بلکه مسائل را استنباط می‌کردند و عملاً روش استنباط را به شاگردان می‌آموختند. رضوان الهی بر آنها. روش خوبی است ولی خوب است قبل از روش عملی، روش مکتوب و دستوری برای کیفیت استخراج مسائل بیان شود.

دین اسلام دین کامل و اکمل و جاودانه است. چنان‌که پیغمبر اسلام صلی الله علیه و آله فرمودند **لا نبی بعدی [۲]** یعنی این دین تا قیامت باقی است. حلال محمد حلال الی یوم القیامة و حرام محمد حرام الی یوم القیامة.

اصول فقه یعنی بنیان فقه و فقهات که غیر قابل تغییر است. باید حادثات را بر این اصول غیر قابل تغییر عرضه کنیم. اینکه برخی می‌گویند چرا برخی چیزها حلال شد، برای این که جزئی متغیر است ولی کلی غیر متغیر است. **﴿اصلها ثابت و فرعها فی السماء﴾. [۳]**

فقه پویا

فروع موضوعات است که به تغییر زمان تغییر می‌کند ولی اصول ثابت است. از ائمه علیهم السلام کلیات است. گاهی مفصلات هم رسیده است ولی به نحو تمثیلات نه تخصیصات. بیان مصادیق است نه اینکه بیان خصوصیت انحصاری باشد. اگر روزی حضرت امام علیه السلام در فرمایشی به شاگردان یا سؤال کنندگان فرمودند برخی مریضی‌ها مانند جذام باید مراقبت شود، اینها را جزو تمثیلات می‌دانیم و نه تخصیصات لذا قابل افزایش و کاهش است در طول ازمنه. این برخلاف مبنای برخی علمای اخباری است که در خیلی روایات قائل به تخصیص هستند. در سیره علمای سلف نیز این بود که سلسله سند روایتی را که درست می‌دانستند تعبد به کلمات آن هم در فتوا داشتند. البته این تعبد

بد نیست ولی گاهی باید تنقیح مناط داشت. دو نگاه و نظر به مسائل و مصادیق می‌توان داشت یکی تمثیلی و دیگری تخصیصی. ما نگاهمان تمثیلی است.

اولا ما عرضمان این است که فقه در آیات و روایات به معنای اطلاقی است نه تخصیصی. فقه مصطلح قسمی از اقسام فقه است که استنباط احکام است. تفقه در قرآن یعنی معارف دینی که یکی احکام است.

باید ببینیم مسائلی مانند کرونا در فقه به معنای عام چه احکامی دارد.

روش استنباط به طور اجمالی

تحول در حوزه‌ها یک جهتش همین است. اگر سلف عملا روش استنباط را یاد می‌دادند، امروز باید به شیوه دیگری عمل کرد. اختلاف مبنای استنباط شیخ انصاری و صاحب جواهر روشن است. این بزرگواران از نظر عملی با هم متفاوت بودند. روش اجمالی استنباط باید قبل از اصل آن مطرح شود. مانند روش جدول ضرب قبل یادگیری آن.

۱. ما باید مسأله‌ای که مورد نظرمان است به لحاظ مفهوم و به لحاظ مصداق برای ما مشخص شود. باید مفهوم‌شناسی و مصداق‌شناسی کنیم و موضوع‌شناسی نماییم.

۲. باید ببینیم مسأله مورد نظر از جمله مسائل مستحدثه مانند بورس و فضای مجازی و سرقفلی و کرونا و مانند آن، داخل در اطلاقات و عمومات حاکم در آیات و روایات است. فطانت فقیه اینجا روشن می‌شود. مسأله مقایسه می‌شود و ساختار فقهاتی را باید مشخص کند. اگر فقیه به آیات و روایات دسترسی نداشته باشد یا اشراف نداشته باشد و علوم پیش نیاز فقهت را نداشته باشد به خطا می‌رود. اینجا فرق بین متفقه و فقیه روشن می‌شود.

موضوع‌یابی با توجه به مفاهیم و مفاهیم جدیدی تحت کدام یک از
عمومات آیات و روایات داخل است.

مشهور این است که آیات الأحکام ما ۵۰۰ مورد است. ولی ما
قائل به این عدد نیستیم. جمع کثیری از آیات الأحکام را ما
می‌توانیم اطلاق استفاده کنیم. باید آیات و روایات را دیده باشیم
و جمع به آن کرده باشیم. تمام آیات و روایات ضمن آن را دیده
باشیم و بعد بگوییم نظر اسلام این است.

۳. سراغ ادله می‌رویم؛

۴. سراغ اصول در پایان می‌رویم و قواعد.

تطبیق بر مسأله کرونا

مفهوم‌شناسی کرونا این است که به مجموعه‌ای از بیماری‌ها
کرونا می‌گویند. این جمع مشترکاتی دارند. همه مسری هستند.
همه جهاز هاضمه یا ریه را مثلاً درگیر می‌کنند. به لحاظ مفهوم
خاص پزشکی در علم خاص اصطلاح خاص ما زیرینا می‌شود برای
اصطلاح خاص دیگری. اصطلاح فقهی بالمعنی الاخص را باید
پیدا کنیم. اسلام نگاهش به آن چیست؟

اولین عنوانی که می‌توانیم ذیل آن قرار دهیم، مسأله بلا در قرآن
است. باید سراغ فقه بالمعنی الاعم برویم. شبهه اعتقادی منشأ
شهوت عملی می‌شود. اندیشه‌اش دچار مشکل شود، اعمالش
همچنین دچار مشکل می‌شود.

آیه ۱۵۵ سوره مبارکه بقره:

﴿وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ بِشَيْءٍ مِّنَ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ وَنَقْصٍ مِّنَ الْأَمْوَالِ وَ

الْأَنْفُسِ وَالْثَمَرَاتِ وَبَشَرِ الصَّابِرِينَ﴾ [۴]

باید در آیات و روایاتی که می‌خواهیم استناد کنیم فضای آن را
در نظر بگیریم. هر آیه‌ای مفسر آیه قبلی است. قرآن پیوسته
است. قرآن تحریف نشده است و روایت حفص از عاصم به

قرائت حضرت امیر علیه السلام بر می‌گردد و در حجیت آن
شکی نیست.

قبل این آیه، آیه شهدا است و قبل از آن آیه استعانت است و
قبل از آن شکر و ذکر و قبل از آن آیه تعلیم و تزکیه.
بلا از ماده بلو و یا بلی است. ماده بلاء را باید بشناسیم. از
عمومات آیات شریفه قرآن هم حکم معرفتی می‌توان گرفت و هم
حکم فقهاتی.

[۱] غرر الحکم و درر الکلم، التمیمی الآمدي، عبد الواحد بن
محمد، ج ۱، ص ۶۵۱.

[۲] الکافی - ط الاسلامیة، الشیخ الكليني، ج ۸، ص ۱۰۷.

[۳] ابراهیم/سوره ۱۴، آیه ۲۴.

[۴] بقره/سوره ۲، آیه ۱۵۵.

